Johanna Vilkuna, Katariina Huikko

Lausunto
28.11.2022
Dnro 742/03.01.01/2022

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Asiantuntijalausunto 29.11.2022

Viite: HE 264/2022 vp

Kuntaliiton lausunto ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista annetun lain muuttamisesta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua liikenne- ja viestintävaliokunnalle asiasta.

Lain tavoitteet puhtaiden ajoneuvojen lisäämisestä julkisissa hankinnoissa ovat kannatettavia. Vaatimukset ovat kuitenkin julkisille hankintayksiköille monin paikoin tiukat lähivuosien osalta, sillä markkinat eivät vielä ole kehittyneet vaatimusten tasolle kuin tietyissä ajoneuvosegmenteissä.

Pidämme erityisen hyvänä sitä, että lakimuutos **selkeyttää kuntayhtymien ja kuntataustaisten yhtiöiden** velvoitetasoja. Kuntaliitto on painottanut selkeytyksen tarvetta lakimuutoksen valmistelussa ja pitää lopputulosta tervetulleena.

Laki muodostaa kokonaisuutena kuitenkin **moniulotteisen sääntelykehikon**, eikä omien velvoitteiden hahmottaminen erilaisten ajoneuvoluokkien osalta ole hankintayksiköille välttämättä yksinkertaista. Lain toimeenpanoon tarvitaankin tukea ja neuvontaa. Myös yritykset tarvitsevat lain sisällöstä ja velvoitteista helposti ymmärrettävää aineistoa.

Valmistelussa on pyritty lieventämään hankintoihin kohdistuvaa kustannuspainetta eriyttämällä velvoitteet alueellisesti. **Vaatimustasot** eivät ole kuitenkaan mielestämme täysin tasapainoiset. Laki edellyttää lähivuosina monilla haja-asutusalueille, niin hyvinvointialueilla kuin kunnissa, nykytilanteeseen nähden varsin korkeita 35 %:n puhtaiden ajoneuvojen osuuksien velvoitteita. 17 asukasluvultaan suurimpien mutta rakenteeltaan hyvin erilaisten kaupunkien velvoitteet ovat korkeimmat 50 %. Sen sijaan valtiotoimijoita koskevat velvoitteet eivät ylitä direktiivin vaatimustasoa 38,5 %.

Esitys ei ehdota lakisääteisiä lisävelvoitteita kunnille, mutta käytännössä **toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset** kiristävät lähivuosina velvoitteiden

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

toteutusmahdollisuuksia. Nämä muutostekijät ilmenevät mm. autoteollisuuden komponenttien saatavuudessa, ajoneuvojen hintakehityksessä ja saatavuudessa. Liikennöitsijöiden valmius sähköautoinvestointeihin riippuu heidän toimintansa kannattavuudesta. Sote-uudistuksen toteuduttua kunnissa, niin haja-asutusalueilla kuin kaupungeissa, tulisi onnistua hankkimaan erityisesti koulukuljetuksiin sähköistä kalustoa, jotta kunta täyttää puhtaiden ajoneuvojen velvoitteet.

Keskeinen haaste monille henkilökuljetuksia tilaaville hankintayksiköille ovat ns. pienlinja-autoja, eli **M2-ajoneuvoluokkaa, koskevat velvoitteet**. Direktiivin sisältämää kategorista jakoa M2- ja M3-linja-autojen vaatimusten välillä ei voi pitää onnistuneena hankintatyön ja kuljetuspalvelujen tarjoamisen kannalta. Pienlinja-autoja ei vielä ole markkinoilla riittävästi sähköisinä versioina kustannustehokkaaseen hintaan riittävällä akkukapasiteetilla. Jos M2-sähköversiot rakennetaan yksilöllisesti alustan päälle, hinta muodostuu korkeaksi ja akkujen kera ajoneuvon paino ylittää helposti 5 tonnia. Tällöin ajoneuvo katsotaan M3-ajoneuvoluokkaan kuuluvaksi. Hankintayksikön on kuitenkin tarjouspyynnössään pystyttävä yksiselitteisesti määrittelemään, minkälaisia ajoneuvoja kohteeseen voidaan tarjota, jotta tarjouksia voidaan vertailla keskenään yhdenmukaisilla perusteilla.

Liikenne- ja viestintäministeriö tekee vuoden 2024 loppuun mennessä laista **jälkiarvioinnin**, jossa arvioidaan kuntien vähimmäisosuuksien eriyttämisen perusteena olevien tekijöiden kehitys sekä kuntien prosentuaalisten osuuksien päivityksen tarve toisen hankinta-ajanjakson (2026-2030) osalta. Pidämme tärkeänä, että viimeistään tässä vaiheessa kuntien velvoitetasoja tarkistetaan ja huomioidaan sote-uudistuksen ja muiden toimintaympäristötekijöiden vaikutus kuntien hankintoihin.

Kiinnitimme voimassa olevan lain valmistelun yhteydessä huomiota **rahoitusperiaatteen toteutumisen** tarpeeseen kuntien velvoitteiden osalta. Hallituksen esityksessä eivät toteutuneet valtionosuuslainsäädännön ja hallituksen asettamat velvoitteet rahoitusperiaatteen osalta. Hyväksyessään voimassa olevan lain eduskunta hyväksyi (EV 106/2021 vp — HE 70/2021 vp) myös lausuman siitä, että eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii jo ennen esityksessä tarkoitettua väliarviointia kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisesta myös käytännössä.

Korostammekin, että lain vaikutusten arvioinnissa tulee seurata kuntien lakisääteisten velvoitteiden vaikutusta kustannusten kehittymiseen ja kompensoida kustannusten kasvu.

SUOMEN KUNTALIITTO

Johanna Vilkuna, kehittämispäällikkö
Yhdyskunta- ja ympäristöyksikkö

Katariina Huikko, johtava lakimies
Lakiyksikkö

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

